

Výlet do Španěl

Možná jste si, vážení a milí čtenáři, povšimli v minulém čísle, že jsem se okrajově zmínil o starošpanělských stopách v keltské liturgii. Dlužím vám tedy několik slov na vysvětlenou právě o starošpanělské liturgické tradici. Už jsem o ní sice jednou něco málo psal, ale četli jste všichni Tarsicius z března roku 2010?

Tato svébytná liturgie prošla delším vývojem a v průběhu staletí nesla různá jména. Také dnes se nazývá někdy liturgií hispánskou, někdy mozarabskou a někdy dokonce vizigótskou. Je to dáno tím, na kterou část dějin se právě soustředíme.

Počátky této bohoslužebné tradice můžeme datovat již do 4. křesťanského století. Způsob slavení bohoslužeb v tehdejší římské Hispanii (která dala jméno dnešnímu Španělsku) byl nepochybně ovlivněn křesťanským Východem více než liturgie římská. Jakkoli jejím jazykem byla latina, zůstávají v ní i řecké stopy.

Můžeme si to ukázat například na „Trishagionu“ neboli zpěvu Svatý, Svatý, Svatý. („Trishagion“ v řečtině znamená něco jako „Trojsvatý“) Tento zpěv s kořeny v biblických textech (Iz 6, 3; Žl 118, 26; Zj 4, 8) se odnepaměti vyskytuje ve východní liturgii, a to především v Jeruzalémě ve zjevné souvislosti s Květnou nedělí. Do starošpanělského obřadu proniká v polovině 4. stol., kdežto v Římě je doložen až o sto let později, tj. kolem roku 440.

Tento zpěv má navíc ve starošpanělské liturgii částečně odlišnou podobu. V překladu zní takto: „Svatý, Svatý, Svatý, Pán Bůh zástupů (Sabaoth). Plná jsou nebesa i země slávy tvého majestátu. Hosana Synu Davidovu. Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně. Hosana na výsostech.“ A zde následuje ještě řecká pasáž: „Hagios, Hagios, Hagios, Kyrie, ó Theos.“ – „Svatý, Svatý, Svatý, Pane, Bože.“

Pozoruhodné, že? A zajímavé je také, že podobnou strukturu najdeme i ve známém chvalozpěvu sv. Ambrože „Bože, chválime

tebe,“ tedy v liturgickém hymnu milánské tradice. Ovšem za tuto podobnost tyto latinské rity vděčí spíše společnému řeckému zdroji inspirace. A živé kontakty Hispanie s křesťanským Východem dosvědčuje již známá poutnice Egerie.

A CO TI VIZIGÓTI?

Vizigóti byli příslušníci germánského kmene, který na přelomu starověku a středověku založil svou říši na obou stranách Pyrenejí; jejím centrem se posléze stalo dnešní Toledo. Tito Vizigóti vyznávali křesťanství, ovšem v jeho ariánské formě, tedy s vážnými výhradami vůči Kristovu božství, kdežto latinské obyvatelstvo vizigótského panství bylo katolické.

To se projevilo i na podobě starošpanělské liturgie, která se začala proti arianismu vymezovat a zakomponovala do svých textů jednoznačná vyznání víry v Ježíšovo božství.

Podívejme se například na takzvaný prefační dialog: tam, kde římský ritus jednoduše volá „vzdáváme díky Pánu Bohu našemu“, zdůrazňuje hispánský ritus: „Našemu Pánu a Bohu, Ježíši Kristu, Božímu Synu, jenž je na nebesích, přednesme důstojné chvály a důstojné díky.“

JAK ŠLA STALETÍ...

Na sklonku 6. století přijímají konečně i Vizigóti katolické vyznání víry a hispánský ritus se upevňuje jako jednoznačná podoba slavení na území dnešního Španělska a Portugalska. Své zásluhy na tom nepochybně má i sv. Izidor ze Sevilly, vynikající učenec počátku 7. stol.

V letech 711–713 pronikají na Pyrenejský poloostrov Arabové a Berberští ze severní Afriky. Vizigótská říše se hroutí a na jejím území vzniká islámský Cordobský chalífát. Křesťané zde pod muslimskou nadvládou přežívají do vrcholného, ba až do pozdního středověku a uchovávají si svou specifickou liturgii, která si v důsledku určité izolace uchránila svou svébytnost před silným římským vlivem. Arabská minulost jí vysloužila pojmenování „mozarabská“ a arabský vliv je na jejích liturgických zpěvech znát.

Udržela si ji dosud. V Toledu a v Salamance se dosud tato liturgie slaví podle tzv. „Hispano-mozarabského misálu“. Ve 20. století dokonce mozarabský ritus inspiruje některé změny v Římském misálu. Ale o tom zase někdy příště.

Foto: rabbit75_fot - Adobe stock; Archiv P. Zdeněk Dršťka

ZBYNĚK
PAVIENSKÝ

ČAČIKANO ROM (SPRAVEDLIVÝ ROM)

CZINA

CEFERINO OVĚŘIL SVOTI VÍRU ZÁCHRANOU NEMOCNÉHO S TUBERKULÓZOU. VYSLOUŽIL SI ÚCTU OBYVATEL MĚSTA BARBASTRO.

Pokračování příště.